

Väinö Partanen
Joroisten osakaskunnan
hoitokunnan puheenjohtaja
partanen.vop@network-university.com

2014.02.10.

Maa- ja metsätalousministeriö
Kalastuslain uudistus
Timo-Ville Nieminen
PL 30, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puh. 0295 16 001

Muutosehdotukset kalastuslain uudistamiseen

HALLITUKSEN ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksen tarkoituksena on hallitusohjelman mukaisesti toteuttaa kalastuslain kokonaisuudistus. Vuoden 1982 kalastuslaki korvattaisiin kokonaan uudella samannimisellä lailla.

Uudistuksella pyritään järjestämään kalavarojen ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävä käyttö nykyistä paremmin. Lain tavoitteena on turvata kalojen luontainen elinkierto ja lisääntyminen mahdollistamalla välttämättömien kalastusrajoitusten ja muiden toimenpiteiden toteuttaminen. Lailla pyritään luomaan hyvät edellytykset kaupalliselle ja vapaa-ajan kalastukselle.

Kalavarojen käyttö ja hoito perustuisi nykyistä laadukkaampiin valtakunnallisiin ja alueellisiin hoitosuunnitelmiin, joiden perustana olisivat riittävän suuret vesialueet, tutkitun tiedon hyödyntäminen ja osallistava prosessi. Alueelliset suunnitelmat yhteensovitettaisiin naapurialueiden suunnitelmien ja valtakunnallisten suunnitelmien kanssa. Suunnitelmilla olisi nykyistä suurempi sitovuus suhteessa kalastusoikeuden haltijoihin. Lisäksi niiden toteutumista ja vaikutuksia seurattaisiin järjestelmällisesti.

Yllä olevat lähtökohdat voitaneen todeta olevan oikeansuuntainen. Mutta! Tärkeää on mainita, että pienet ja toimimattomat vesialueet joutuvat saman kohtelun kohteeksi. Tasapuolisuutta pidettäneen hyvänä.

Hallituksen esitys: Kalastusoikeudet säilyisivät pääpiirteissään nykyisenlaisina. Yleiskalastusoikeuksia ja valtion kalastusmaksuja yksinkertaistettaisiin ja laajennettaisiin yhdistämällä kalastuksenhoitomaksu ja viehekalastuslupa yhdeksi kalastonhoitomaksuksi, joka oikeuttaisi viehekalastukseen koko maassa erityiskohteita lukuun ottamatta. Laki yleisestä kalastusoikeudesta esitetään kumottavaksi.

Maksujen ja lupien yhdistämisellä pyritään yksinkertaistamaan lupakäytäntöjä. Tällä toimenpiteellä osakaskuntien (vesien omistajien) näkökulmasta osakaskuntien itsemääräämisoikeutta supistetaan. On muistettava, että osakaskunnan vesialueiden omistus on erityislaatuista osakaskiinteistöjen yhteisomistusta ja samalla se on yksityisomistusta. Yksityisomistusoikeutta ei tulisi kaventaa.

Kaupallisten kalastajien toimintaedellytyksiä parannettaisiin säätämällä mahdollisuus hakea alueellista kalastuslupaa elinkeino, liikenne ja ympäristökeskukselta.

Hallituksen esitys: Kalastuslakiin tehtiin vuonna 2011, kun kalastuksen valvontaa koskevat kalastuslain säännökset uudistettiin vastaamaan perustuslain vaatimuksia.

Kalastuksen valvontaa koskevia muutoksia pidetään oikeansuuntaisina.

Suomen liittyminen Euroopan unioniin on tuonut jäsenvaltiolle kuuluvia velvoitteita liittyen kalavarojen käyttöön ja hoitoon. Tämä on tärkeä kohta. Vesien omistajille, siis osakaskunnille asetetaan velvoitteita. Toisaalta on todettava, että osakaskuntien itsemääräämisoikeutta kavennetaan.

Hallituksen esitys: Kalastuslain keskeisenä tehtävänä on säännellä kalastusoikeutta ja menetelmiä, kalakantojen hoitoa sekä kalatalouden hallintoa kalavarojen käytön ja hoidon osalta. Lain tavoitteena on pyrkimys vesialueen mahdollisimman suureen pysyvään tuottavuuteen kestävän käytön periaatteen mukaisesti. Tavoitesäännöksen mukaan on pidettävä erityisesti huolta siitä, että kalakantaa käytetään hyväksi järkiperäisesti ja ottaen huomioon kalataloudelliset näkökohdat, sekä huolehdittava kalakannan hoidosta ja lisäämisestä.

Jo nyt hyvin hallintonsa hoitavat osakaskunnat toimivat edellä olevien periaatteiden mukaisesti. Sen sijaan toimimattomat osakaskunnan ja erilliset vesialueet eivät toimi hyvien pelisääntöjen mukaisesti, eivät toimi mitenkään.

Hallituksen esityksessä todetaan: Yhtenä tärkeänä tavoitteena katsottiin olevan ammattikalastuksen turvaaminen kalakantojen mahdollisimman suuren pysyvän tuottavuuden avulla.

Ammattikalastus on yksi osa elinkeinotoimintaa, mutta sen ei saa loukata yksityisomistukseen perustuvaa osakaskunnan oikeuksia. Esitetyssä kalastuslain uudistuksessa on kaventumassa osakaskunnan itsemääräämisoikeus. Siitä olemme syvästi huolestuneita.

Hallituksen esitys: Kalastuslain tavoitetta kalakannan hoitoa ja lisäämistä koskevan velvoitteen osalta on käytännössä toteutettu ennen kaikkea kaloja istuttamalla varsinaisten säätelytoimenpiteiden ja rajoitusten jäädessä pienemmälle huomiolle. Kalastuslain tavoitteena voidaan pitää myös kalastusharrastuksen edistämistä. Nykyistä kalastuslakia säädettäessä pa-

rannettiin kalavesiä omistamattoman väestön mahdollisuuksia harjoittaa virkistys ja kotitarvekalastusta. Koska yleiskalastusoikeuden laajentamisen osaltaan katsottiin loukkaavan kalavesien omistajien perustuslaillista omistusoikeudellista asemaa, säädettiin yleisestä kalastusoikeudesta erillisellä lailla (laki yleisestä kalastusoikeudesta) perustuslain muuttamisesta säädetyssä järjestyksessä.

Edellä olevassa hallituksen esityksessä pidämme hyvänä huomiota, että osakaskunnan omistus veisiinsä nauttii perustuslain suojaa.^{1, 2} **Osakaskunnan vesialueiden omistus on erityislaatuista osakskiinteistöjen yhteisomistusta ja samalla se on yksityisomistusta.** On todettava, että hyvin toimivat ja vastuulliset osakaskunnat hoitavat vesiään säädösten mukaisesti. Mutta sen sijaan toimimattomat osakaskunnat ja erilliset yksityiset vesipalstojen omistajat samoilla vesialueilla eivät osallistu lainkaan vesien kunnostamiseen ja kalakantojen huoltamiseen. Tämä asia tulisi ratkaista lainsäädännöllä. Siis. Yhtenäiset vesialueet tulisi yhdistää yhdeksi osakaskunnaksi.

Hallituksen esityksessä todetaan: Kalastusoikeuksien kategoriat ovat monimuotoisia. Kalastusoikeudet ovat eriperustaisia ja eri laajuisia. Kalastusoikeus voi perustua muun muassa kiinteistön omistukseen, erityiseen oikeuteen tai yleiskalastusoikeuteen. Riippumatta kalastamisen oikeusperustasta on kalastettaessa aina otettava huomioon kalastuslaki sekä sen nojalla annetut rajoitukset ja velvoitteet.

Edellä olevaa hallituksen selostusta kalastusoikeuksien kategorioista pidämme oikeanlaisena. Uudistettavassa kalastuslaissa on ristiriita omistuksen ja velvoitteiden ja toisaalta yleiskalastusoikeuden laajentamisen välillä. Vesien omistajilla on velvollisuuksia huolehtia vesistään. On huomautettava, että yleiskalastusoikeuden laajentamisen myötä, omistajien velvollisuudet säilyvät, mutta ulkopuoliset eivät osallistu paikanpäällä vesien kunnostamiseen. Tätä ristiriitaa pidämme harmillisenä. Se tulisi korjata.

Hallituksen edistyksessä todetaan: Vesialueen omistajan kalastusoikeutta rajoittavat kalastuslain määräysten lisäksi erityisten kalastusoikeuksien haltijoiden oikeudet ja yleiskalastusoikeudet. Yhteisen vesialueen osakkaan kalastusoikeutta rajoittavat lisäksi muiden yhteisalueen osakkaiden vastaavat oikeudet. Yhteisen kalaveden osakkaalla on yhteisaluelain mukaan oikeus käyttää yhteistä aluetta sen käyttötarkoitus huomioon ottaen siten, että se ei estä muiden osakkaiden vastaavaa käyttöä. Omistajan oikeus ei siten ole yleensä yksinomainen.

Yleiseurooppalaisiin käytäntöihin verrattuna Suomen jokamiehenoikeus on poikkeuksellisen laaja. Hallituksen esityksessä todetaankin, että omistajan oikeus ei siten ole yleensä yksinomainen. Todeetaan edelleen, että vesien omistajien velvollisuudet kasvavat ja osakaskunnan ovat huolissaan oman päätäntävällän siirtymisestä viranomaisille ja omistajien ulkopuolisille tahoille.

¹ Oikeus kalastukseen nauttii hallitusmuodon 6 §:ssä säädettyä omaisuudensuojaa.

² Perustuslakivaliokunta on toistanut kantaa, ”jonka mukaan vesialueen omistukseen kytkeytyvä kalastusoikeus on perustuslain mukaista omaisuudensuojaa nauttiva varallisuusarvoinen etu haltijalleen” (esim. PeVL 13/1979, 5/1981 ja 8/1996 vp). (L.: Pekka Lämsineva, 2009, 2).

Hallituksen esityksessä todetaan: Vesialueen omistusoikeuteen sisältyvä kalastusoikeus nauttii peruslain turvaamaa omaisuuden suojaa. Kalastusoikeudella ymmärretään suojattua valtaa harjoittaa kalastusta määrättyllä vesialueella. Omaisuudenlajina vesialueen omistukseen perustuva kalastusoikeus on erikoislaatuinen.

Osakaskunnan omistusoikeus vesiinsä on luonnollista ja oikeudenmukaista. Historian myötä kalastusoikeuden laajentaminen laajemmille ulkopuolisille ryhmille on kaventanut omistusoikeuden perusteita.

Hallituksen esitys: Onkiminen, pilkkiminen ja viehekalastus ovat sallittuja jokaiselle koko maassa ja pääsääntöisesti kaikissa vesissä. Niitä varten ei tarvita vesialueen omistajan lupaa. Onkiminen ja pilkkiminen ovat maksuttomia, kun taas viehekalastus on maksullinen yleiskalastusoikeus. Näiden oikeuksien käyttöön liittyy niin sanottu haitattomuusvaatimus, joka konkretisoituu kalastuslaissa muun muassa kiellolla häiritä tai estää veden omistajan, kalastusoikeuden vuokraajan tai ammattikalastajan kalastusoikeuden käyttöä. Yleiskalastusoikeudet eivät ole sellaisia yksityisoikeudellisia, varallisuusarvoisia etuja, jotka nauttisivat omaisuuden suojaa.

Hallituksen esitys tähdentää haitattomuusvaatimusta. Yleiskalastusoikeus ei saa häiritä veden omistajan kalastusoikeuden käyttöä. Vesiin liittyy muutakin toimintaa kuin kalastus.

Hallituksen esitys: Voimassa olevan kalastuslain mukaan pääasiallinen vastuu kalastuksen ja kalakannan hoidon järjestämisestä on kalastusoikeuden haltijalla.³

Vedenomistajan, osakaskunnan, tehtävän ulkoistaminen kalastusalueelle ei kuitenkaan vapauta kalastusoikeuden haltijoita vastuusta kalastuslain tavoitteiden toteutumisen osalta.

Yhteisen vesialueen osakkaille kuuluvien kalastusoikeuksien käytöstä päättää osakaskunta. Osakaskunta myös päättää muille kuin osakkaille myytävien lupien hinnoista ja määristä.

Edellä on todettu, että vastuu kalavarojen hoidosta on lähtökohtaisesti osakaskunnilla – siis vesien omistajilla. Kalastuksenvalvonta perustuu ensisijaisesti osakaskuntien ja muiden kalastusoikeuden haltijoiden sekä kalastusalueiden asettamien kalastuksenvalvojien suorittamaan valvontatyöhön.

Hallituksen esitys: Lain tarkoitussäännöksen taustalla on ajatus siitä, että kalastuslakia sovellettaessa on pyrittävä varmistamaan kalavarojen käytössä ja hoidossa toiminnan kestävyys toteutuminen sekä ekologisesta, taloudellisesta että sosiaalisesta näkökulmasta. Lain lähtökohtana on kalavarojen kestävä hyödyntämisen mahdollistaminen vapaa-ajankalastuksessa sekä kaupallisessa kalastuksessa, mutta se sisältää myös suojelunäkökulman. Kalavarojen käytössä ja hoidossa keskeisenä periaatteena on sen varmistaminen, että kalavarojen käyttö on ekologisesti kestävä ja kalakantojen luonnonlisääntymisen edellytykset turvataan.

³ Lisää kustannuksia vesien omistajille.

Hallituksen esityksessä painotetaan vesien omistajan vastuuta ja suojelullisia näkökohtia. Osakaskunta pitää hyvänä, että uudessa laissa painotetaan kalavarojen käytön ekologista kestävyyttä ja kalakantojen luonnollisen lisääntymisen edellytysten turvaamista.

Edellä olevista on johdettavissa, että osakaskunnan ulkopuolisille ei voida järjestää ilman korvausta samoja oikeuksia, joita osakaskunnan vesialueen omistajalla on. Osakaskunta on huolissaan osakasjäsentensä puolesta siitä, että kalastuksesta perittävät maksut lisääntyvät myös vesien omistajille. Valtion maksut ovat samansuuruisia osakkaille ja ei-osakkaille. Hallituksen esitys pitääkin kalastuksenhoitomaksua luonteeltaan verona ja julkisena maksuna.

Koska kalastonhoitomaksu on luonteeltaan sekä perustuslain 81 §:ssä tarkoitettu vero- että julkinen maksu, maksun suuruuden yleisistä perusteista säädettäisiin perustuslain vaatimusten mukaisesti lailla 78 §:n 1 ja 3 momentissa. Kalastonhoitomaksun voisi suorittaa 78 §:n 1 momentin mukaan koskien yhden kalenterivuoden (35 euroa), seitsemän vuorokauden (10 euroa) tai yhden vuorokauden (5 euroa) mittaista ajanjaksoa. Maksun suuruus tarkistettaisiin 78 §:n 3 momentin nojalla viisivuotiskausittain valtioneuvoston asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti ja pyöristettäisiin lähimpään täyteen euroon.

Hallituksen esityksessä kalastonhoitomaksu koskisi samansuuruisena niin vesien omistajia kuin myös ulkopuolisia. Esitys asettaa vesien omistajat ulkopuolisia huonompaan asemaan. Hyvin toimivien osakaskuntien osakkaat jo omilla kustannuksillaan osallistuvat kalaston hoitoon. Mikäli hallituksen esitys toteutuisi, niin osakkaat ulkopuolisista poiketen maksaisivat kahteen kertaan kalastukseen liittyviä hoitokustannuksia.

Vesialueiden omistaja on vastuussa vesistään ja vesiensä kunnostamisesta ja silti se joutuu maksamaan samat valtiolliset maksut kuten ei-osakaskin. Tämä ei ole täysin yhdenvertainen vastuiden ja velvollisuuksien ja toisaalta maksujen osalta osakkaille ja ei-osakkaille.

Hallituksen esityksestä käy selville, että valtion keräämät kalastukseen liittyvät maksut valuvat valtion kirstuun eivätkä ne ole lyhentämättöminä osakaskuntien käytettäväksi kalakantojen turvaamiseen. Tätä suuntausta emme pidä hyvänä. Hallituksen esityksessä kylläkin esitetään näkemys, että kalanhoitomaksuina kertyneitä varoja voitaisiin käyttää omistajakorvauksiin, istutuksiin ja muihin kalavarojen huolehtimiseen liittyviin maksuihin. Ilmaisuu on ehdollinen.

Hallituksen esitys: Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi siitä, että kalastonhoitomaksuina kertyneitä varoja voitaisiin tarvittaessa käyttää myös 93 §:n 1 momentissa tarkoitettua kalastonhoitomaksu, omistajakorvaus, istutus-, kalatalousvelvoite- ja maksu-, kalatalousalue tai kalastuksenvalvojarekisteristä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahan käyttöä määriteltäisiin säädettävän lain puitteissa myös valtion talousarviossa ja sen vaikuttavuustavoitteissa. Määrärahalla edistettäisiin siten valtion talousarviossa esitettyjen vaikuttavuus ja tulostavoitteiden sekä kalavesien käytön ja hoidon järjestämiseen laadittujen strategioiden tai ohjelmien toteuttamista.

Osakunnan käsityksen mukaan uudistettavana oleva kalastuslaki kaventaa omistajien oikeutta pienimuotoiseen ansaintakalastukseen. Se siirtyisi lähes kokonaan ammattikalastajille. Tätä suuntausta emme pidä hyvänä emmekä kannata sitä.

Hallituksen esityksessä todetaan: Myös kaupallisten kalastajien toimintaedellytysten ylläpitäminen yhdenvertaisella tavalla edellyttää, että vapaa-ajankalastuksesta saatua saalista ei esiintyisi rannikkoalueen eikä myöskään sisämaan kalakaupassa. Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti esitetään säädettäväksi vapaa-ajankalastuksesta saatavien saaliiden myyntikielto- periaate myös sisävesille.

Edellä oleva hallituksen perustetut yhdenvertaisuudesta ovat ontuvia ja ristiriitaisia todellisen yhdenvertaisuusajattelun kanssa. Perusteluissa esitetään, että saaliiden myyntikieltoperiaate koskisi myös vapaa-ajankalastusta ja samalla se estäisi omistajan pienimuotoista ansaintakalastusta. Omistajan pienimuotoinen ansaintakalastus tulee eriyttää vapaa-ajankalastuksesta ja ammattikalastuksesta. Tästä seuraa, että omistajan pienimuotoinen ansaintakalastus tulee sallia eikä sitä pidä rajoittaa mitenkään.

Tilanteessa, jossa viranomainen myöntäisi luvan ammattikalastajalle, niin siinä tapauksessa viranomaisen tulisi hankkia suostumus vesien omistajilta, siis osakaskunnilta. Vähintä olisi, että viranomaisen edes kuulisi osakaskunnan kannan. Osakaskuntahan on paras asiantuntija vesiensä kalavarannoista ja niiden kehittämistä kestävä periaatteiden mukaisesti. Mikäli viranomainen myöntäisi luvan ammattikalastajalle, niin viranomaisen tulisi maksaa osakaskunnalle omistajakorvausta saadun pyynnin mukaan. Näin voitaisiin kontrolloida pyydysmääriä ja kalakannan muutoksia. Muutoinhan vesien omistaja ei pystyisi seuraamaan kalakantojen kehitystä.

Lopuksi toteamme, että kalastuslain nykymuotoinen uudistaminen lisää byrokratiaa ja sen kustannuksia. On todettava, että jopa kalastusalueiden vähentämisen ja siihen liittyvien hallinnollisten järjestelyjen myötä valtion kustannukset lisääntyvät. Tätä suuntausta emme pidä hyvänä. Käsityksemme mukaan tulisi pyrkiä siihen, että osakaskuntien asemaa vahvistetaan ja samalla niille voitaisiin lisätä myös omistajan vastuuta. Emme hyväksy sitä, että vesialueista tulee yhteistä riistaa, josta ei huolehdi kukaan.

Väinö Partanen

**Palaute edellä olevaan
Jälkikirjoitus**

Tervehdys Väinö!

Lausuntoehdotuksessasi on erinomaisia huomioita ja korjausehdotuksia. Esimerkiksi mökkiläisen laiturikalastus, vaikka katiskalla, tulisi säätää maksuttomaksi. Ei mummu, eikä ukko lähde viehekalastamaan ympäri valtakuntaa maksamalla siitä 35 €. Katiskan pito loppunee samoin kuin mökin rannassa tapahtuva hoitokalastuskin. Myöskään jokamiehenoikeudet eivät ulotu mökkilaiturille asti. Kansalaisten olkoot tasavertaisia lain edessä. Ei voi olla myöskään niin, että kalastusalueen omistaja ja muu käyttäjä maksavat saman maksun, mutta vastuu ja velvoitteet ovat yksin omistajalla.

P.S. En omista mökkiä järven rannalla
Kalastusterveisin XX.

Tallennuskoodi:/LaCie/Jorois.../ Muutosehdotukset kalastuslain uudistamiseen 2014 02 11 10 47 word 97 – 2003 – asiakirja TVN